

ВІДГУК

офіційного опонента доктора мистецтвознавства, доцента

Яковець Інни Олександрівни

на дисертаційну роботу **Осадчого Віктора Володимировича**

«Художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття»,

представлену до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Дисертаційна робота Осадчого Віктора Володимировича присвячена актуальній проблемі в мистецтвознавстві – осмисленню такого важливого явища, як художня регіональна картина, а саме визначенню ролі та особливостей художнього життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття в усіх його взаємозв'язках та причинно-наслідковому розмаїтті, що суттєво збагачує й наукову базу, і художній портрет України, роблячи його більш об'ємним та цілісним.

Зазначимо, що художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ – початку ХХ ст. є багатогранним процесом, його формували професійні художники, майстри фотографічного мистецтва, кустарних промислів та митці-аматори.

Узагальнення щодо художнього життя певного регіону, висновки щодо причин, умов, взаємозв'язків окремих явищ, виявлення наслідків тощо, аналіз подій його соціокультурного життя дозволяє робити висновки щодо загальної картини художнього життя в країні в цілому та основних векторів його розвитку.

Тому на сучасному етапі розвитку мистецтвознавчої науки спостерігається інтерес до різнобарвності вітчизняної картини художнього життя не лише її центральних міст, але й регіонів. Особливо актуальності набувають ті історичні періоди, що стали найбільш значущими у вирішенні питань вивчення та збереження культурного спадку як локального, так і вітчизняного, а подекуди й світового значення. Отже, усе зазначене, безумовно, свідчить про своєчасність та *актуальність* пропонованого наукового дослідження.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що автором уперше

– комплексно розглянуто художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ ст. в усій його багатоплановості та системності;

- систематизовано інформацію щодо художників, життєвий та творчий шлях яких пов'язаний із Кременчуком;
- окреслено значення кустарних промислів у мистецькій палітрі міста;
- виявлено невідомі факти творчого життя І. Рєпіна, пов'язані з Кременчуком;
- визначено етапи створення та діяльності КМО НСХУ;
- з'ясовано роль випускників ХХІІ у формуванні монументально-декоративного обличчя міста;
- розглянуто стилістично-технологічні характеристики монументально-декоративних творів, виконаних місцевими художниками в м. Кременчуці.

Представлена *дисертаційна робота* містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (373 позиції), ілюстрації (169 іл. на 105 стор.), список публікацій та апробацій результатів дослідження. Загальний обсяг роботи складає 346 стор., основний текст – 164 стор.

Завдання дослідження логічно та послідовно розв'язано у трьох розділах, вирішуючи проблему системної наукової розвідки художнього життя м. Кременчука зазначених часових меж.

У *першому розділі* викладено результати аналізу художнього життя м. Кременчука в публікаціях українських та зарубіжних науковців, наведено джерельну базу та обґрунтовано методи дослідження. Аналіз фахової літератури дозволив виокремити два масиви наукових розвідок, які сприяли з'ясуванню кола імен мистецтвознавців, у працях яких віддзеркалювалась біографічна та художня складова творчого спадку митців, народжених у Кременчуці в дорадянський період. Автором встановлено, що на тлі відсутності узагальнювальних наукових праць художнє життя Кременчука в працях науковців відображалось дотично.

Специфіка теми наукової роботи зумовила формування *методології дослідження*, яка характеризується поєднанням загальнонаукових та окремих методів (аналізу, синтезу, дедукції, індукції, історичного, типолого-системного, формального, стилістичного, іконографічного, іконологічного, структурного тощо), що й забезпечує можливість усебічного й ґрунтового дослідження художнього життя Кременчуччини окресленого історичного періоду.

У *другому розділі* розглянуто творчий спадок художників-уродженців Кременчука. За результатами проведеної пошукової роботи, аналізу архівних матеріалів, періодичних фахових видань виявлено й уведено в науковий обіг новий фактологічний матеріал. Встановлено, що відображенням тогочасних загальних тенденцій українського мистецького життя та художніх процесів м. Києва стала Перша виставка картин у Кременчуці 1914 р., що об'єднала художників групи «Кільце», учасників Першої української артистичної виставки та виставки картин у 1913 р., організаторів та учасників Товариства київських художників, випускників та учнів Київського художнього училища, місцевих митців та викладачів малювання під керівництвом організатора та учасника Київського товариства художників К. Бахтіна.

Досліджено роль мистецьких кустарних промислів Кременчука, що дало змогу виявити тенденції зменшення кількості кустарів, що займалися малярством, та іконописців протягом останньої третини ХІХ – початку ХХ ст.

Встановлено, що Губернська сільськогосподарська й кустарна виставка 1896 р. внесла позбавлення у мистецьке життя міста, привернувши увагу та репрезентувавши значну кількість мистецьких кустарних виробів.

У рецензованій дисертації з'ясовано, що найбільша кількість фотографічних закладів працювала в місті на початку ХХ ст. Доведено, що майстерність фотомитців Я. Вітліна, Ю. Гамалія, Р. Осієвського, М. Тагріна була підтверджена відзнаками та нагородами місцевих, губернських, усеросійських і міжнародних виставок, що надало змогу деяким фотографам стати членами Російського фотографічного і технічного товариства.

Наголосимо також, що Віктором Володимировичем доведено існування двох краєвидів І. Репіна під однією назвою «На околицях Кременчука», які експонувалися на першій персональній виставці І. Репіна в Санкт-Петербурзі в 1891 р., та вперше введено в науковий обіг фактологічний матеріал про їх наявність.

У *третьому розділі* складено історіографічну картину щодо заснування, становлення та роботи художніх товариств і спілок від Кременчуцької філії Полтавського обласного товариства художників до Кременчуцької міської організації Національної спілки художників

України. Проаналізовано зміни кількісного та якісного складу членів кременчуцької організації, доведена визначальна роль членів Спілки художників УРСР, що мешкали в Кременчуці, у створенні Кременчуцької міської організації Національної спілки художників України.

Важливим є те, що у роботі встановлено, що збільшення кількості професійних художників сприяло зростанню кількості виконаних робіт монументально-декоративного характеру в місті. Виявлено, що зростання кількості професійних художників вплинуло на розвиток виставкової діяльності в місті, сприяло відкриттю магазину Художнього фонду УРСР з продажу виробів декоративно-ужиткового мистецтва, створенню об'єднання молодих художників міста під назвою «Зелений острів».

На основі опрацьованого матеріалу дисертантом досліджено історію становлення художніх соціокультурних інститутів міста, виявлено характерні етапи функціонування Кременчуцького краєзнавчого музею, проведено аналіз книг обліку виставок музею, досліджено та проаналізовано мистецькі фонди зберігання музею, окреслено кількість творів, виконаних народними художниками СРСР, заслуженими художниками РСФСР, народними художниками УРСР, заслуженими художниками УРСР, заслуженими діячами мистецтв УРСР, народними художниками України, заслуженими художниками України та членами Спілки художників УРСР, Національної спілки художників України.

Особливу увагу хотілося б звернути на виявлені характерні етапи та особливості становлення Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9, Кременчуцької дитячої художньої школи, Кременчуцької міської художньої галереї та «Картинної галереї Наталії Юзефович», встановлене коло видатних випускників першого навчального закладу художньої освіти – Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9.

Також Віктором Осадчим досліджено роль випускників Харківського художньо-промислового інституту у формуванні монументально-декоративного обличчя міста, складено хронологічну послідовність появи в Кременчуці митців – випускників ХХІІІ, які протягом майже двох десятиріч створювали монументально-декоративні твори: вітражі, мозаїчні панно, стінопис, карбування.

Вагомим досягненням дисертаційної роботи вважаємо те, що автором проаналізовано стилістичні та технологічні особливості монументально-декоративних творів, виконаних художниками

М. Анісімовим, В. Бондаренком, Ш. Корідзе, Є. Павловим, Ю. Сакалшем, М. Хахіним у Кременчуці, досліджено монументально-декоративні твори І.-В. Задорожного.

Подана на відгук дисертація є внеском в подальший розвиток мистецтвознавчої науки, її положення та результати можна рекомендувати для врахування у науково-навчальній літературі та освітньому процесі. Науковий матеріал та основні висновки дисертаційного дослідження відображені автором у 10 публікаціях, зокрема 5 статей – у фахових виданнях (2 включені до переліку МОН України, 3 – у закордонних виданнях (Австрія, Білорусь, Угорщина)), 5 – у збірках матеріалів і тез наукових конференцій.

Відзначаючи високий рівень дисертаційного дослідження, звернемо увагу на окремі *дискусійні моменти, зауваження і пропозиції*:

1. Для наочності та зручності сприйняття представленої у дослідженні інформації доцільно було б скласти інформаційну таблицю з переліком авторів й назвами мистецьких творів, які знаходяться у фондах Кременчуцького краєзнавчого музею.

2. У першому розділі у *пункті 1.1. «Художнє життя м. Кременчука в українській мистецькій палітрі: наукове осмислення»* (с.11-25), аналізуючи мистецтвознавчі праці, в яких розглядаються біографічні та художні складові творчого спадку митців, народжених у Кременчуці в дорадянський період, Віктор Осадчий вказує, поміж іншого, на окрему групу публікацій, в яких розкривається творчий здобуток різьбярів М. Зацеркляного, В. Нагнибіди, М. Переверзіної та інших майстрів сувенірного цеху Кременчуцького лісгоспагу і тому свідомо оминає увагою цей вектор (с. 20–21). Доцільно було б провести мистецтвознавчій аналіз як доробку зазначених митців, так і становлення й діяльності сувенірного цеху.

3. У тексті дисертації, в цілому грамотно написаному, зрідка трапляються помилки стилістичного характеру (с. 110 – Ш. Корідзе; с. 158 – «Зелений Острів»).

Втім висловлені міркування мають дискусійний характер і не впливають на високу оцінку пропонованого наукового дослідження.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності.

ВИСНОВОК.

Дисертація Осадчого Віктора Володимировича «Художнє життя м. Кременчука кінця XIX–XX століття», є завершеною, самостійно виконаною роботою, кваліфікаційною науковою працею, має високий науково-теоретичний рівень та новизну. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, практично значущі положення, а також результати апробації, що є суттєвим внеском у розвиток мистецтвознавства.

Це дає підстави стверджувати, що представлена робота повністю відповідає вимогам МОН України, які висувають до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор Осадчий Віктор Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Офіційний опонент, доктор
мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри дизайну
Черкаського державного
технологічного університету

І. О. Яковець

Учений секретар ЧДТУ
к.т.н., доцент

І. В. Миронець